

Pont Vell

Castellbell i el Vilar

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: El Burés
Alçada: 157

Coordenades:

Latitud: 41.64051
Longitud: 1.85659
UTM Est (X): 404774
UTM Nord (Y): 4610495

Classificació

Número de fitxa 08053 - 65
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Obra civil
Estil / època: Gòtic Medieval
Segle XV
Any 1455
Autoria de l'element: Jaume Provensal
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Restaurat per la Diputació de Barcelona entre 1985 i 1987.
Protecció Legal
Observacions protecció: BCIL -Pla d'Ordenació Urbanística Municipal (2015)
Número inventari Sí (CCAA 1468) (IPA 16387)
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Social
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament (C. de Joaquim Borràs, 40 - 08296 Castellbell i el Vilar)
Autoria de la fitxa Jordi Montlló i Laura Bosch

Descripció

El pont Vell creua el riu Llobregat, pel sector septentrional del municipi de Castellbell i el Vilar, al Burés. S'aixeca en el meandre del castell, degut a l'aproximació de les dues lleres. En aquest indret les ribes presenten un cert desnivell. La dreta està constituïda per una terrassa fluvial, mentre que l'esquerra és més abrupte, sense dipòsits al·luvials, deixant entreveure la pedra de marès del subsòl, emprada per a la construcció del pont.

La seva forma constructiva es coneix amb el nom d'esquena d'ase, perquè forma un angle agut amb pendent a ambdós costats. Consta de quatre arcs de mig punt desiguals, aixecats sobre els respectius pilars amb tallamars o esperons.

Tots els arcs tenen una doble filera de dovelles, a excepció del primer, comptant des de la llera esquerra, més petit. L'intradós i la llum de cadascun dels arcs varia en funció de la pressió i tensió. La llum del primer mesura 9,25 metres; la del segon, amb una correcció des de l'arrencada, mesura 19,10 metres; la del tercer, i més gran, mesura 30 metres; i, finalment la del quart mesura 19,80 metres.

Aquests es recolzen sobre tres pilars de secció rectangular i factura homogènia, malgrat tenir amplades diferents: 3,97 metres, 5,58 metres i 5,05 metres respectivament, seguint el mateix ordre.

El primer dels pilars reposa sobre una banqueteta, de la mateixa manera que ho fa l'estrep dret que dona al riu, probablement degut a que en el moment de la construcció, la terra recobria la roca mare i per tant es va excavar una rasa de fonamentació. L'erosió del terreny fa que actualment sigui visible. Els pilars estan reforçats amb tallamars triangulars, amb coronament esglaonat i per esperons rectangulars. Els carcanyols són cecs, sense alleugeriments ni arquets de desguàs.

Els ubicats als pilars 2 i 3 es van restaurar degut als desperfectes que presentaven amb motiu del desgast sobrevingut amb el pas del temps. El paredat constructiu és de pedra picada unida amb morter de calç. Això no obstant, en el carcanyol del pilar 1 s'hi diferencien dos paraments, el primer d'ells fet amb còdols i pedres petites sense desbastaïdes unides amb morter de calç i terra i el segon, amb carreus units amb morter de calç. Els ampits són de diferents mides, construïts amb carreus de pedra de marès units amb morter de calç compactat, degut a la resistència que han de fer amb l'aigua però constructivament homogenis a excepció del de l'arc núm. 1, que està construït amb palets de riu i pedra petita. La part superior dels ampits està coronada amb pedra i totxo, resultat de reparacions posteriors.

La caixa del pont o sola mesura amb ampits inclosos, 3,55 metres d'amplada, i sense -2,80 metres.

Observacions:

S'ha volgut relacionar amb el pont de Castellbell i el Vilar un afer esdevingut a la ciutat de Manresa i que mai ha succeït al municipi. Durant el segle XVI el rei Ferran va concedir el privilegi de cobrar pontatge en el pont de la ciutat de Manresa, en el de Cabrianes i al pont de Vilomara. El 10 d'agost de 1514, Pere Planes àlies lo Bornia, va escriure un cartell de desafiament i amenaçant de mort els consellers manresans, en què denunciava els ciutadans de Manresa "per las grans desordres e tacanyaries que feu e feu fer per via dels pontages dels dos ponts, que no va nagu a Nosta Dona de Monserat, que nols fasan resquatar, e si no tenen dines lavarlos la roba e a les dones los vels dal cap". El conseller Joan Vila va viatjar a la Ciutat Comtal per arranjar l'afer, ja que en els comptes de pontatges del claverí de Manresa consta que calia pagar-li una certa quantitat a mossèn "Johan Vila, olim conseller, per una anada sen a Barsalona al governador per so com en Pere Planes, alias lo Bornia avie desseffiada tota la ciutat de Manresa per causa del dit pontatge de Cabrianes". Aquest afer manresà, publicat a Castellbell i el Vilar ha creat confusió. Al municipi de Castellbell i el Vilar, els seus veïns van seguir travessant el riu Llobregat sense cap mena de pontatge, com havia deixat establert en el seu testament el seu constructor Bernat Sarroca.

Genís Frontera recull de Marcel·lí Puigdemívol la següent tradició: Hi ha uns carreus concrets del pont que formen l'ampla barana totalment nets de líquens i molses alhora que llimades. I és que la gent del poble hi va des de que el pont existeix per llimar tisores, dalls, destrals i ganivets.

Història

El draper Bernat Sarroca, natural de Santpedor i ciutadà de Barcelona, demana permís per construir el pont "ex-novo". Havia fet fortuna amb el negoci i el dia 26 de setembre de 1453 adquireix a Lluís de Castellet, la senyoria del castell i del terme de Castellbell. El 27 de gener de 1455 obté llicència reial, signada per l'infant Joan, germà del rei Alfons, que actuava com a lloctinent general del Principal, per a la construcció del pont, que costejarà íntegrament; i que permetria comunicar l Santa Maria del Vilar amb Sant Vicenç de Castellbell i amb Sant Cristòfol. Sarroca pacta uns capítols amb el mestre de cases manresà Jaume Provensal, a qui encarrega la construcció, tenint com a fiadora de la seva paraula la seva esposa Caterina. Provensal promet a Sarroca que si la pilastra principal del pont que s'estava aixecant cau per qualsevol causa fortuïta, ell abonaria dues-centes lliures com a penyora, invertint-les en la mateixa obra. Com que calien més avaladors els esposos comprometen tots els seus bens afegint com a fermançera la seva filla i el seu marit.

En un document s'explica amb tot detall les mides de les pilastres, les voltes, les alçades, la col·locació de baranes a tot el llarg del pont, el repicat de la pedra dels costats dels pilars, i les puntes. També detalla que la fusta per a les bastides i les cintres aniran a càrrec del mestre d'obres, amb els claus i ferrament necessària així com les eines que calguin. En acabar l'obra, Jaume Provensal es compromet a fer-la avaluar per dos experts, un nomenat per ell mateix i l'altre per Bernat Sarroca. Aquest darrer, a canvi, es compromet a dipositar vint mil sous a la taula dels canvis de la Ciutat Comtal per executar l'obra, la calç i la sorra; el deixarà tallar tota la llenya necessària al bosc de la Calcineta i on calgui del terme; i podrà utilitzar la fàbrica amb les manxes i l'enclusa, la ferrament i carbó necessari. Els treballadors podran utilitzar la rectoria annexa a l'església de Sant Vicenç de Castellbell i cambres del castell amb 4 llits i matalassos, travessers i màrfegues. En el document s'esmenta un tal Franci Provensal, com un dels picapedrers, segurament familiar del mestre d'obres. El cost definitiu del pont és de 1.171 lliures, 18 sous i 6 diners. A inicis dels vuitanta del segle XX, l'Ajuntament contacta amb la Diputació de Barcelona, a causa dels problemes estructurals detectats. El Servei, encarrega una diagnosi i un primer projecte (1982-1984) de reparació a l'enginyer Leonardo Fernández Troyano. L'obra consisteix en la restauració i consolidació de les parts estructurals. La neteja dels paraments. La formació de paviment nou i la instal·lació de canalitzacions noves i varis punts d'enllumenat, a més d'una recerca documental i arqueològica. Tots els sectors van ser excavats pel Servei d'Arqueologia, sota la direcció d'Albert López i Montserrat Caballero, entre gener de 1985 i el gener de 1987, sota la direcció dels arquitectes Pablo Carbó i Antoni González i l'aparellador Josep M. Moreno, amb un pressupost de 20.170.782 ptes.

La intervenció documentà la presència de 4 paviments superposats. També va corroborar que les característiques constructives s'han mantingut gairebé intactes. El paviment original estava format per còdols petits i allargassats, dividits cada 2'5 -3 m per una línia de lloses transversals a l'eix del pont. Al s. XVI es posa un paviment nou amb palets de riu i lloses, dividit transversalment cada 6 metres per línies dobles amb pedres més llargues. Al XVIII el primer dels arcs desapareix, associant-se aquest fet amb la voladura de la cisterna del castell, el 1719, per Josep Amat i Planella, marquès de Castellbell. La construcció de la fàbrica del Burés (1874) al costat va fer que col·loquessin dins de la caixa tres canonades de servei. Això afegit a l'increment del trànsit que havia de suportar el pont, i un malaurat accident, va comportar que el 1884 se'n construís un segon, conegut amb el nom de Pont Nou.

Bibliografia

BARTOLOMÉ, Florian (2003). Els ponts de Castellbell i el Vilar, dins El Brogit, periòdic informatiu de Castellbell i el Vilar, núm. 267. Abril.

CARDÚS, S. (1947). Espiritualitat montserratina de Terrassa. Terrassa, pp. 15 i 56-57.

CIRICI PELLICER, A. (1979). L'art gòtic català. L'arquitectura, segles XV-XVI. Barcelona, pp 36.

FRONTERA, Genís i DEVANT, Jèssica (2004). Castellbell i el Vilar. Història i memòria gràfica. Castellbell i el Vilar: El Brogit.

GRASSOT, Lluís de (1989). Puente viejo de Castellbell. Antoni González y Pablo Carbó, arquitectes, dins ON Diseño, 102. Barcelona, pp 13-15

SERVEI DE PATRIMONI ARQUITECTÒNIC LOCAL (1987). Celebració de l'acabament de les obres de restauració del Pont Vell de Castellbell i el Vilar (Bages). Diputació de Barcelona, 8 de febrer. Tríptic.

SERVEI DE PATRIMONI ARQUITECTÒNIC LOCAL (1990). Pont Vell de Castellbell i el Vilar; Dins Memòria 1985-1989. Còm i per a qui restaurem. Objectius, mètodes i difusió de la restauració monumental. Barcelona: Diputació de Barcelona, pp. 107-114.

SOLÉ SABARÍS, L. (1964). Geografia de Catalunya, vol. II. Barcelona, pp 462-492. Ed. Aedos

VALLS i PUEYO, Joan (1991). El pont medieval de Castellbell i el Vilar (segona meitat del segle XV); dins El Brogit, 128, febrer.

VALLS i PUEYO, Joan (2012). El Pont Vell de Castellbell i el Vilar. Autoedició. Castellbell i el Vilar.

VALLS i PUEYO, Joan (2003). Castelobello. De Viladoms a Vilamarics passant pel Vilar o els primers pobladors amb nom conegut de Castellbell i el Vilar. Col·lecció Temes Històrics, núm. 1. Ed. Ajuntament de Castellbell i el Vilar.

